

INDIÁN

Dohos exteriőrök

PÁPAI ZSOLT

SIMONYI BALÁZS SZATÍRÁJA A VÉGÓRAIT ÉLŐ SZOCIALIZMUS IDEJÉN JÁTSZÓDIK.

A XX. századi magyar kultúrtörténet aprócska, de izgalmas fejezete a honi indiántáborok története, amelyek a Horthy-rendszerben éppúgy jelen voltak, mint a létező szocializmusban. Míg azonban a harmincas években Bakhtay Ervin még inkább néprajzi-antropológiai indíttatásból alapította meg Zebevény környékén a dunai indián törzset, addig a hatvanas években az indiánosdi újfajta értelmezési mezőbe került, és a Cseh Tamás által szervezett bakonyi táborokban a játékok ellenkulturális színezetet nyertek, miközben különös módon bírtak a buzgómcíng kultúrscinovníkok számára emészthető jelentéssel is. A vágyakozás a tiszta, fertőzetlen, romlatlan létmód iránt egyszerre volt értelmezhető a szocializmus és a kapitalizmus kritikájaként, az indiánosdi ugyanis egyrészt az elvagyodást szimbolizálta az átkosból, másrészt – legalábbis az elvtársak szerint – az imperialisták által eltiport kultúrák melletti elköteleződés, és az elnyomottakkal vállalt szolidaritás fejeződött ki benne.

A kortárs magyar film egyik legtehetségesebb fiatalja, az eddig sajnálatosan csak aprómunkáival – többek között az *Originál lágerrel*, a *(terep) Szemlével*, az *Egy szavazattal* – bizonyított Simonyi Balázs félórás opusza a végórait élő szocializ-

mus egyik koszlott-foszlott úttörőtáborában játszódik, és hőse az indiánosdit nem játékként, hanem halálosan komolyan űző tízévesforma kisfiú. A keresztnev nélküli Galambos (a fiúknak, akár a börtönben a raboknak, csak vezetéknevük van a filmben) nem egyszerűen az indiánlétnek a gyermeki szívet rabul ejtő romantikája miatt vágyódik az Egyesült Államokba, hanem azért is, hogy viszontláthassa apját, aki oda „disszidált”. A társai idiótának bélyegzik, a felnőttek között pedig egyesek rendszerellenes gesztust látnak indiánmániájában, viszont az érzékenyebb táborvezetők érzékelik a fiú apakomplexusát is.

Az *Indián* ugyan a nyolcvanas években játszódik, de filmtörténeti reflexiói nem eddig a bizonyos mértékben már a változás reményét is felvillantó korszakig, hanem távolabbra, a langymeleg és végzetesen távlattalan hetvenes évekig nyúlnak vissza. Egyes pillanatokban ugyan a *Sípoló macskák* emléke is feldereng, de mindeneke előtt Dárday István *Jutalomutazásának* tradíciója, ha tetszik: szellemisége kísért benne. A párhuzamosság kivált abban érzékelhető, ahogyan Simonyi az amúgy reflektálatlan és naiv Galambos zsigeri és önkéntelen ellenállását bemutat-

„Napszitta politúrt kapnak”
(Hajduk Károly és Rudolf Péter)

ja mindennel szemben, ami a fennálló rendszer része – Dárdaynál az anyagigura viselkedett hasonlóképpen.

Simonyi munkája egyrészt ragyogó, szarkasztikus skicc a kádárizmus lábvizországáról, másrészt érzékeny tanulmány egy sokszorosan elhagyott gyermeki lélekről (jellemzően Galambosnak csak az apjáról esik szó a filmben, édesanyjáról nem, azt sejtetve, hogy egykoron talán félárva lehetett – míg apja távozása után egészen árva nem lett). Az *Indián* tehát originálisan hazai, másrészt viszont nem szigorúan lokális érvényességű film, amit bizonyít, hogy a még az előkészítés alatt lévő projektet meghívták a rangos Clermont-Ferrand-i rövidfilm-fesztiválhoz kapcsolt Euro Connection Workshopra.

A rendező a társadalmi referenciákkal teli, ám hőse privátszférájában is kutakodó tematikát minden szofisztikáltság és lila köd nélkül, kristálytisztá szerkezetben, jó ritmusban, továbbá lezserül, poénnokkal fűszerezve vezet elő. Közben okosan ügyel humor és dráma egyensúlyára is, éppen csak csepegteti a gegeket, nem erőlteti mindenáron a poéndramaturgiát. A film vizualitása is impresszív, a „valóságos” események tompa, fakó, napszitta politúrt kapnak – lásd a nyolcvanas évekből származó tábori képeslapokat –, Galambos ábrándjai viszont életteli, szívárványszínűek. Miképpen lehet áporodott és dohos egy exteriőr? Révész Balázs operatőr frappánsan válaszolja meg a kérdést a falansztertáborról készült felvételekkel. Egyáltalán: az ember teremtette tárgyak, a szobabelsőktől az épületekig, élheterlen és taszító világot építenek a szereplők köré.

Az *Indián* további erénye a kiváló casting, nem csak az egytől-egyig remekelő profi színészek, de a melléjük rendelt amatőrök is – a főszerepet játszó Szili Zsanda Örstől az egy-kétszavas vagy néma szerepeket alakító gyerekekig – jól mutatnak a vásznon és jól működnek a jelenetekben. Jóllehet nem éltek akkoriban, olyan hitelesen játszanak, mint ha tudnák, milyen is volt az a világ. A későkádárizmus anyáttalan, apáttalan világa.

INDIÁN – magyar 2015. Írta és rendezte: **Simonyi Balázs**. Kép: **Révész Balázs**. Zene: **Fodor Máriausz, Toldi Miklós**. Szereplők: **Szili Zsanda Örs** (Galambos), **Hajduk Károly** (Nevelő 1), **Lengyel Tamás** (Nevelő 2), **Rudolf Péter** (Táborvezető), **Derzsi János** (Gondnok), Producer: **Fülöp Péter**. Gyártó: **FP Films**. Támogató: **Médiatanács, Duna TV**. 30 perc.

